נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהן טהורים מאי טעמא לא אלימא טומאת התהום למיסתר מתיב רבא ירד ליטהר מטומאת מת מטמא שחוקת טמא מטמא. אלמא היכא דאתחזק בטומאתו לא מטהרינן בטומאת התהום: **אמר** ליה מודינא לך בנזיר דמחוסר תגלחת.

אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהן טהורים מ"ט דלא אלימא טומאת התהום למיסתר מתיב רבא ירד ליטהר מטומאת המת מטמא שחזקת טמא מטמא שחזקת טהור טהור א"ל מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת א"ל רבא אף אנא מודינא לך [א]בעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום א"ל אביי והא מחוסר הערב שמש א"ל [ב]שימשא ממילא ערבא ואף אביי הדר ביה דתניא [ג]יום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת אבל תביא על לידה שלאחר מלאת ותיפטר משתיהן ת"ל [ד]ובמלאת ימי טהרה ביום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא אמר רב כהנא שאני הכא דמחסרא קרבן התם נמי מחסרא הערב שמש א"ל אביי שימשא ממילא ערבא: **מתני'** [ה]המוצא מת [ו]בתחילה מושכב כדרכו נוטלו ואת [ז]תפוסתו שנים נוטלן ואת תפוסתן מצא שלשה אם יש בין זה לזה מד' אמות ועד שמונה הרי זו שכונת קברות בודק

אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהן טהורים מ"ט דלא אלימא טומאת התהום למיסתר מתיב רבא ירד ליטהר מטומאת המת מטמא שחזקת טמא מטמא שחזקת טהור טהור א"ל מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת א"ל רבא אף אנא מודינא לך [א]בעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום א"ל אביי והא מחוסר הערב שמש א"ל [ב]שימשא ממילא ערבא ואף אביי הדר ביה דתניא [ג]יום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת אבל תביא על לידה שלאחר מלאת ותיפטר משתיהן ת"ל [ד]ובמלאת ימי טהרה ביום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא אמר רב כהנא שאני הכא דמחסרא קרבן התם נמי מחסרא הערב שמש א"ל אביי שימשא ממילא ערבא: **מתני'** [ה]המוצא מת [ו]בתחילה מושכב כדרכו נוטלו ואת [ז]תפוסתו שנים נוטלן ואת תפוסתן מצא שלשה אם יש בין זה לזה מד' אמות ועד שמונה הרי זו שכונת קברות בודק

אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח. שנטמאו בטומאת מת והוזה עליהן בג' ובשביעי והלכו בקבר התהום בשביעי שלהן ולא נודע לעושה פסח עד שעשה פסחו ולנזיר עד שמנה נזירותו וגילח לנזירות טהרה: **טהורים.** ואע"ג דנטמאו בשביעי שלהן דלא אלימא [ח]הך טומאת התהום למיסתר הואיל וכבר עבר ונטהר לכשנטמא בטומאת התהום: **מתיב רבא ירד.** לנטול וליטהר מטומאת המת ונמצא מת משוקע בקרקע המערה טמא שחזקת טמא טמא. והכא נמי כיון דהוי בחזקת טמא בשביעי שלו [ג]כשנטמא בקבר התהום לפי שעדיין לא גילח תגלחת טומאה לנזירות ולא העריב שמשו דתגלחת לאחר ביאת מים הוא כדאמרי' לעיל בפרק [ג' מיין] (דף מד:) [ד]לוקמייה נמי על חזקתו ולהוי טמא: **אמר ליה מודינא לך בנזיר.** דכיון דנטמא ביום שביעי שלו קודם תגלחת דטמא ואפי' כי לא נודע לו עד לאחר גילוח דטהרה [ה]משום דמחוסר תגלחת טומאה כי נטמא בקבר התהום: **דלא מחוסר ולא כלום.** והוי בחזקת טהור [ו]כי נטמא בקבר התהום ומספיקא לא מתמיין ליה טוומאה כדתנן שחזקת טהור טהור: **א"ל.** עושה פסח נמי ביום ז' שלו [ז] קא מחוסר הערב שמש וקאמר דחזקת טמא טמא: **ממילא ערבא.** וכלא מחוסר ולא כלום דמי: **ואף אביי הדר ביה.** [ח]דאמר הערב שמש לאו מחסרון הוא דשימשא ממילא ערבא: **דתניא ובמלאת ימי טהרה לכן או לבא וגו':** יום מלאת תביא. אם מזרה והפילה ביום מלאת לזכר דהיינו ביום מרבעים ואחד לזכר ויום ט"א לנקבה תביא שתי קרבנות אבל על אומו שילדה בתוך מלאת לא תביא דאמר קרא זאת תורת היולדת [ויקרא יב] התורה ריבתה על כמה ולדות שיש לה בתוך ימי לידה שמביאה קרבן א' ואוכלת בקדשים ואין [ט]השיור עליה חובה: **יכול לא תביא כו' אבל תביא על שלאחר מלאת.** שאם ילדה נקבה בתוך שמונים [י] ולאחר שעברו פ' דלאשונה חזרה וילדה נקבה בתוך שמונים של שניה יכול שתביא קרבן על הראשונה ועל השלישית לפי שהוא לאחר [יא]מלאת של ראשונה: **ת"ל ובמלאת.** דמשמע כל זמן שילדה ביום מלאת בשעה שראויה להביא בה קרבן תתחייב בקרבן על שתיהן אבל תוך מלאת לא תביא וזו הואיל והיא בתוך מלאת של שניה לא תביא: **אמר רב כהנא.** כלומר ואמר רב כהנא עלה דההיא שאני הכא בלידה [יב]דלאחר מלאת מ"ע לא מחייבא לאיתויי עלה קרבן משום דמחסרא קרבן דכל חדא וחדא דמתילדא לה הויא בשעה שאינה ראויה להביא בה קרבן. ומותבינן עלה דההיא התם נמי ביום מלאת לפ"א אמאי מייתא קרבן הא מחסרא הערב שמש שהרי היא צריכה להיות חוזרת וטובלת בו ביום אע"פ שכבר עובדא בסוף י"ד [יג]מחמת לידה כדי להתירה לאכול בקדשים כדתנן במסכת חגיגה בפרק חומר בקודש (דף כא.) שהאוזן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש וצריכין הערב שמש דהיינו טבול יום אלמא אע"פ שטבלה לסוף י"ד אינה אוכלת בקדשים עד סוף פ"א וצריכה הערב שמש: **אמר אביי.** האיך חסרון דמיעל שימשא לאו שמיה חסרון דשימשא ממילא ערבא והוי לה שעה הראויה להביא בה קרבן מש"ה אמר דיוסם מלאת תביא. והא מילתא דאביי ורב כהנא לא שמיעא לן היכא אתיא: **מתני' המוצא מת מושכב כדרכו** [יג]. [ולא] יושב ולא ראשו בין ירכותיו ולא הרוג. **נוטלו ואת תפוסתו.** [יד]ומפנו למקום אחר ואינו חושש שיש כאן במקום הזה שום מת אחר ומותר לו להלך בכ"מ וכן אם מצא שנים אבל אם מצא אלשה אם יש בין זה לזה מארבע ועד ח' אם יש בין ראשון [טו]לשני מתחילת ארבע לסוף ארבע דהיינו לרוחב המערה או שהן מושכבין בתוך שמונה [טז]במדת אורך המערה שהאחד בתחילת אחד והשלישי בסוף ח' דהכי קא מוקים לה אליבא דרבנן ור"ש בפ' המוכר פירות (ב"ב קנ.): **ר"ן שכונת קברות.** וקנו מקומן ואע"פ שאין שם כראוי כדגרסי' התם שנפתח לתוכו [יז]כוכין שוכבין מיכן לאורך המערה דאיתרמויי איתרמי דלא הספיקו לקבור שם אלא הללו [שלשה] מתים והואיל וזו שכונת קברות יש לחוש שמא נעשו כאן שתי מערות אחת מכאן ואחת מכאן ואחר באמצע שהוא שש על שש: ולגרך

לפ"א ווהו הערב שמש שלה. ר"ל מי לא עסקי' שאחרה טבילתה עד יום פ"א וצריך או הערב שמש ואינה מביאה כפרתה עד למחר ואע"ה קי"ל דבכל ענין אם הפילה יום פ"א מביאה ב' קרבנות ואע"ג דמחסר הערב שמש: ומשני אביי דשמשא ממילא ערבא ולא מקרי חסרון וכיון שמה שמחוסר הערב שמש לא מקרי חסרון גם מה שאינה יכולה להביא קרבנות בלילה עד למחר לא הוי חסרון דלילה לא הוי מחוסר זמן מידי דהוה אמפלת אור לפ"א לב"ה ואי תיקשי לך ע"כ פלוג ביום פ"א שאם הפילה קודם שטבלה מחוסר מעשה היא [ט] ומביאה קרבן א' והתנ"ג אחר שטבלה נמי מחוסרת הערב שמש דלא פלוג דמתוך דמחוסר טבילה לא מקרי מחוסר מעשה כיון דבידה ליטבול מידי דהוי אילדה אחר מלאת קודם שהביאה קרבנותיה. דכיון דבידה להביאם הוי כאילו הביאתם: וי"מ והא מחוסר הערב שמש דכי נמי טבלה קודם צריך לטבול שנית יום פ"א כדתנן במס' חגיגה פ' חומר בקודש אונן ומחוסר כפורים צריך טבילה

ט) דכרי רבינו אינו מובן ואולי דע"ס נפל בדברי רבינו וצ"ע.

עין משפט נר מצוה

לד א מי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל"ח (יג):

לה ב מי' פ"ח מהל' מחוסרי כפרה הל"ח:

לו ג מי' פ"ט מהל' טומאת מת הל"ג:

נוסחת הריב"ן

א) טומאת התהום למיסתר הס"ד ואח"כ מה"ד מתיב: ב) ונטמא בקבר התהום ועדיין לא: ג) מוקמינן ליה על: ד) דטהרה אבל לעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום והוי בחזקת טהור: ה) ונטמא בקבר התהום מספיקא לא: ו) שלו לא אלימא למתמר דלא מחוסר ולא כלום הס"ד ומה"ד והא מחוסר הערב שמש והוי בחזקת טמא הס"ד ואח"כ מה"ד שמשא ממילא ערבא ומאן דלא מחוסר ולא כלום דמי הס"ד: ז) ואמר: ח) שמוטים של לשלוה: ט) פ' אל: י) דתוך מלאת: כ) מטומאת לידה: ל) כדרכו בתחלה אלא היה ידוע מעולם לאיש ומקלו עכשיו מושכב כדרכו לא יוסב כו': מ) ומפנהו למקום אחר כו' ומותר לו להוליכו למקום אחר שילדה וכו': נ) לגליסי מתחלת: ס) כמדת אורך כו' בתחלת מ' והשלישי בסוף מ' כדאמר בנבא בתרא לטולה מתניתין דהכא דקא מוקיס לה אליבא כו': ע) שנפתח לתוכו שוכבין לאורך כו' שמא נעשו שם שתי:

פי' הרא"ש

ואת"ל דא אוכל' הוי' שרץ ע"ג שכבת זרע מהו ואת"ל כיון דמתעקרא שנעקרה מן הגוף הוי' כי אוכל': שרץ על מי חטאת ומי חטאת צפין ע"פ המים. מי אמרי' הא ודאי משקה הוא וטומאה סמיכתא היא שגם מי חטאת מטמאים או דילמא כיון דאפר מעורב בהן והוא קצת עב הוי כי אוכלא: אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בד' שלהן. כגון נזיר שנטמא והזה ושנה וטבל ובו ביום עבר על קבר התהום ולא נודע לו עד שהשלים נזירותו והביא קרבנותיו אינו סותר: מתיב רבא ליטהר מטמא מת טמא. אלמא טומאת התהום סותרת כל ד'. א"ל אביי מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת. הלכך אפי' טבל כיון דמחוסר תגלחת סותר ובהכי איירי מתני'. אבל רב המנונא איירי אחר שטבל וגילח ופסקה הימנו טומאת נזי' וה"ה דה"מ לשנויי מתני' בשלא טבל אלא רבותא טפי אשמועי' דאפי' טבל כל זמן שלא גלח סותר: א"ל רבא אף אנא מודינא לך בעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום. רבא פריך לאביי דאמר דמודה רב המנונא במחוסר תגלחת סותר ואיהו איירי בשגילח. וקא"ל רבא אף אנא מודינא בעושה פסח דלא מחוסר מידי. וא"כ מאי קמ"ל דרב (כהנא) [המנונא] מלתא דפשיטא היא כיון שגלח וטבל הנזי' ועושה פסח דתו לא סתר. וה"ה דהמ"ל ביון שגילח מאי למימרא אלא נקט עושה פסח דלא מחסר מידי בתר טבילה: א"ל אביי מחוסר הערב שמש. והיינו רבותיה דרב (כהנא) [המנונא] דאפ"ה קרו ביה חזקת טהור וטהיב לו רבא דאין זו רבותא דשמשא ממילא ערבא. כן נ"ל לקיים גירסת הספרים כי ראיתי שמחקוה כל המפרשים: ואף אביי הדר ביה. מהאי דקאמר מחוסר הערב שמש: דתניא יום מלאת תביא. פי' יולדת נקבה שהפילה יום פ"א תביא ב' קרבנות: תוך מלאת לא תביא אם הפילה תוך פ"א לא תביא כדדרש' בבמס' נדה (דף ט) זאת תורת היולדת מלמד שמביאה קרבן א' על לידות הרבה: יכול תביא קרבן א' על לידה שלאחר מלאת ת"ל זאת: יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת כדקאמר שאינה מביאה אלא קרבן א' על לידה של תוך מלאת: אבל תביא על לידה שלאחר מלאת. כגון שילדה נקבה והפילה נקבה אחרת תוך פ' וחזרה והפילה ולד שלישי תוך פ'

מסורת הש"ס

פ) [פסחים נ:], ב) ב"ב דף קז: תחלת פט"ז מ"ג, ג) [נתחלת כתב התי"ט שנטמאת מהכר"ס נמתק מיכת בתמילה], ד) [ובמשנה שנמצאות וכן בערוך איתא מבוטקתו וכן גירסת הרמב"ם והכי"ל ועיין תוי"ט], ה) ל"ל השאר, ו) ג' ל"מ דאשונה בין לגלילה שניה וכו', ז) [ועי' מוס' מגיגה כא. ד"ה האוגן], ח) ג' ל"מ מלי לתמה,

תורה אור השלם

1. ובמלאת ימי טָהֳרָהּ לִבֵן אוֹ לִבַּת תָּבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן: ויקרא יב ו

הגהות התוספות

1. ל"ל אחר. 2. ל"ל אף כיום. 3. ל"ל מ"ל וכמלאת ימי טהרה כיום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא. דכל כו'. 4. ל"ל לכך. 5. ל"ל מייריכן. 6. תיכת נהי ממקן וכ"ל והכ. 7. ל"ל כי לדעת נפתר. 8. ל"ל שיש מכן לרתנה בשני כוכין כו'.

מוסף רש"י

המוצא מת בתחילה. שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת, אי נמי נודע שיש כאן ואחר כך מצא שיש אחרים תחלה שלא היו יודעין, לא הוי שכונת קברות לקנות מקומן, אלא נוטלן ואת תפוסתן עד שיהיו שלשה יודעין או שלשה תחלה (רשב"ם ב"ב קא: ע"ש באור כל המשנה בארוכה).

פי' הרא"ש (המשך)

לשניה שהוא אחר מלאת של הראשונה וה"פ יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת לראשון אבל תביא על לידה שלאחר מלאת לראשון אע"פ שהוא תוך מלאת לשני: ת"ל ובמלאת דמשמע דוקא יום מלאת תביא אבל על של תוך מלאת לא תביא והאי נמי תוך מלאת של השני הוא. וס"ב דכריתות פליגי בה ר"י ורבנן דתניא התם ר"י אומר מביאה על הראשונה ואינה מביאה על השניה מביאה על השלישית ואינה מביאה על הרביעית והך ברייתא דרבנן כר' יהודה: אמר רב כהנא שאני הכא דמחוסר קרבן. כלומר מה טעם אינה מביאה על השלישית הואיל והוי אחר מלאת של ראשון וקאמר רב כהנא משום שלא הגיע השעה שתוכל להביא קרבן על הראשון הלכך הוי בתוך מלאת לראשון: התם נמי הא מיחסר הערב שמש פירוש המפלת יום פ"א דקי"ל דמביאה ב' קרבנות דאף אור לשמונים וא' מחייבי כה. ב' קרבנות ואמאי הא מיחסר הערב שמש. תימה מאי הערב שמש שייך הכא והלא היא טובלת אחר שבועים ונקראת טבולת יום ארוך ואסורה בתרומה עד אור

לפ"א ווהו הערב שמש שלה. ר"ל מי לא עסקי' שאחרה טבילתה עד יום פ"א וצריך או הערב שמש ואינה מביאה כפרתה עד למחר ואע"ה קי"ל דבכל ענין אם הפילה יום פ"א מביאה ב' קרבנות ואע"ג דמחסר הערב שמש: ומשני אביי דשמשא ממילא ערבא ולא מקרי חסרון וכיון שמה שמחוסר הערב שמש לא מקרי חסרון גם מה שאינה יכולה להביא קרבנות בלילה עד למחר לא הוי חסרון דלילה לא הוי מחוסר זמן מידי דהוה אמפלת אור לפ"א לב"ה ואי תיקשי לך ע"כ פלוג ביום פ"א שאם הפילה קודם שטבלה מחוסר מעשה היא [ט] ומביאה קרבן א' והתנ"ג אחר שטבלה נמי מחוסרת הערב שמש דלא פלוג דמתוך דמחוסר טבילה לא מקרי מחוסר מעשה כיון דבידה ליטבול מידי דהוי אילדה אחר מלאת קודם שהביאה קרבנותיה. דכיון דבידה להביאם הוי כאילו הביאתם: וי"מ והא מחוסר הערב שמש דכי נמי טבלה קודם צריך לטבול שנית יום פ"א כדתנן במס' חגיגה פ' חומר בקודש אונן ומחוסר כפורים צריך טבילה

ולריך שיהא בודק ממנו ולהלן עשרים אמה. שהיא כמנין שני מערות והחלר שביניהם. והתם[1] [ו]מתרגם לה רב ששת בריה דרב אידי אלינא דר"ש דאמר פותח כה שתי מערות של [2]שש על שמונה דחדא מנייהו בנפלי ואידך מוקים לה כרבנן דאמרי אין אוכל המערה אלא ד' אמות על ו' אמות ותמני סרי הוא דהויין וקא מוקים לה דחדא מנייהו בגאלכסונא והויין להו עשרים והתם פרישית לכולה [3]מילתא דמתניתין דהכא: **חוץ ומלא אחד** [4]**כאוך עשרים בודק ממנו ולהלן עשרים אמה.** משום דאיכא למימר שכונת קברות היא זו: **שרגלים לדבר.** שהיא שכונת קברות מדאשכח ג' בתוך כ' אמה שיש בין זה לזה מד' אמות ועד ח' ועכשיו אינה אחד [5]בתוך כ' ולא אמרינן אתרמויי אתרמי דלא נקבר שם אלא [6]אחד שאילו זה יחידי אם מלאו מתחילה היה רשאי לפנותו למקום אחר ונוטלו ואת תפוסתו אבל עכשיו שאינה ג' בתוך כ' ואחד בסוף עשרים יש לומר שהיא שכונת קברות: **גמ' אמר רב יהודה מנה פרע למלוי.** דהא דתנן מנה ג' מתים מושכבין כדרכן דקנו מקומן ויש להן שכונת קברות פרט למלוי שאם היה יודע [1] קודם לכן שאחד מהן נקבר לשם אין זו שכונת קברות ונוטלן ואת תפוסתן ומותר לו לפנותן למקום אחר שלא קנו [2] מקומן: **מה פרע לרוב.** שאם מצא ג' מגויד או שלשתן מגויידין אמרינן דהכי אתרמי שנהרגו לשם ונקברו [3]שם שלא בבית הקברות ולא מחזקינן ליה [4]כשכונת קברות אלא נוטלן ואת תפוסתן: **מושכב פרע ליושב.** שאם מצאן יושבין הואיל ואין מושכבין כשאר מתים נוטלן ואת תפוסתן: **כדרכו פרע לראשו מונח לו בין ירכותיו.** שאם מצא אחד מהם ראשו מונח לו בין ירכותיו אמרינן דהכי אתרמי שנזרק לשם: **מה שחסר אין לו תפוסה.**

[1]שנוטלו אלא תפוסתו: **ולא שכונת קברות.** שאם חסר ג' [2]מתוך ג' אין להם שכונת קברות [3]דלא קנו מקומן: **וכל הני מאי טעמא לא.** הוי שכונת קברות בשלמא ג' מצוי [4]דהכי הוא דגמירי דבעי' שלשה יהודעין או שלשה שמצאן תחילה כדאמרינן לקמן אלא כי מצאן אחד הרוג או יושב או ראשו מונחת לו בין ירכותיו או חסר [5]הואיל ושלשתן מצאם תחילה שיש להן שכונת קברות מ"ע [6]: **דילמא עובד כוכבים הוא.** [7]ואיקבר להכא ועובד כוכבים אינו עולה מן הממין ולא פש להו [8]להכא אלא תרי ותנן מצא שנים נוטלן ואת תפוסתן משום הכי לא קנו מקומן: **ראשו של זה בלד מרגלותיו של זה אין לשם תפוסה.** דעובדי כוכבים הם שנקברים [9]בכך וכן אם הן ג' וד' מהן נקברים כענין הזה אין להם שכונת קברות: **ג'.** מהללו ג' מתים ידוע כבר וד' מהן [10]שמצאו עכשיו תחילה או אחד מהן עכשיו תחילה הוא מצוי: **וביקש לעשותן שכונת קברות.** דקנו מקומן: **אלא לג' יהודעין או לג' שמצאן תחילה.** שלא היו יהודעין קודם לכן דהכי הוא דגמירי אבל באיכא גיסא לא: **ממצרים.** מעפר מצרים טול עמי: **נוטל עפר פיחות.** שנעשה מתחת הדס שיצא ממנו ומחמת מהולו שיצא מן המת: **ומחופר בכאולה קרקע ג' אצבעות.** דאמרינן כשיעור ג' אצבעות נבלע בקרקע: **נוטל את הקיסמין.** [1]של נסרים שנעשו מן הארון כשהרקיבו. ואמרי לה קיסמין של עצי בשמים כדכתיב בשבחי הימים (ב' י"ח) וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים: **ואת הקסמים.** קוזזות של אדמה שנדבקו מן הדס ומן המוהל שקורין בלישטי"ש בלע"ז: **וזורק את הוודאין.** דבר שהוא ודאי לו שאינו מן המת שלא יאמר להן משום עומאה: **ומניח את הספיקות.** שיהא מפגן למקום [2]אחד דמוכשין להן משום עומאה: **והשאר.** דבריה שהן מן המת וקיסמין מצטרפין לרוב בניינו של מת [3]דלהכי: **ולרובע עצמות למלא תרווד רקב.** ודקא אמר לעיל בפרק כ"ג וזיזי (דף נ"ח.) נקבר בארון של עץ אין לו רקב הני מילי בעייתא אבל (לא) [4]לאיטרופי לאחריני שנקברו ערומים בארון של שש [5]מצטרף:

בודק הימנו ולהלן כ' אמה. בפרק המוכר פירות (ב"ב דף קב.) פריך עשריס ותרתין הויין לשתי מערות ששה עשר ואלר הקבר אמרינן התם לר"ש ורבנן שש אמה ומשני בנפלים שרגלות הוא כשאחת מן המערות גדולות[1] השניה של נפלים ולכך בשמיה סגי בארבע על שש ואיכא דמוקי התם למתני' (דהתם ומתני') דהכא כרבנן דאמרי אין אוכל המערה אלא ד' אמות ועד ח' אמות דהתם אמרינן דאלמלא עובד כוכבים הוא: [2]מצא שנים ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה אין להן תפוסה ולא שכונת קברות [3]מצא שלשה האחד ידוע ושנים תחילה או [4]שנים תחילה ושנים ידועים [5]אין להם תפוסה ואין להם שכונת קברות מעשה ברבי ישבב שבדק ומצא שנים ידועין ואחד תחילה וביקש לעשותן שכונת קברות אמר לו ר"ע כל שיגעת לריק יגעת לא אמרו שכונת קברות אלא לג' [א] ידועין או לשלשה תחילה: נוטלן ואת תפוסתן: [6]היכי דמי תפוסה אמר רב יהודה אמר קרא [7]ונשאתני ממצרים[8] טול עמי וכמה שיעור תפוסה [9]פירש רבי אלעזר [ב] [10](ברבי צדוק) נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה ג' אצבעות מיתיבי וכמה שיעור תפוסה פירש רבי אלעזר ברבי צדוק [ג] נוטל את הקיסמין ואת הקסמים וזורק את הוודאין ומניח את הספיקות והשאר מצטרף [ד] לרוב בנינו של מת ולרובע עצמות למלא תרווד רקב הוא דאמר כי האי תנא דתניא וכמה שיעור תפוסה א"ר יוחנן משום בן עזאי נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה שלש אצבעות: בודק הימנו: אמר

בודק הימנו ולהלן עשרים אמה מצא אחד בסוף עשרים אמה בודק הימנו ולהלן עשרים אמה שרגלים לדבר שאילו תחילה מצאו נוטלו ואת תפוסתו: **גמ'** אמר רב יהודה מצא [א]פרט למצוי מת [2]פרט להרוג מושכב [3]פרט ליושב כדרכו [4]פרט לשראשו מונח לו בין ירכותיו תני עולא בר חנינא [5]מת שחסר אין לו תפוסה ולא שכונת קברות וכל הני מ"ט לא אמרינן [6]דילמא עובד כוכבים הוא: [7]מצא שנים ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה אין להן תפוסה ולא שכונת קברות [8]מצא שלשה האחד ידוע ושנים תחילה או [9]שנים תחילה ושנים ידועים [10]אין להם תפוסה ואין להם שכונת קברות מעשה ברבי ישבב שבדק ומצא שנים ידועין ואחד תחילה וביקש לעשותן שכונת קברות אמר לו ר"ע כל שיגעת לריק יגעת לא אמרו שכונת קברות אלא לג' [א] ידועין או לשלשה תחילה: נוטלן ואת תפוסתן: [1]היכי דמי תפוסה אמר רב יהודה אמר קרא [2]ונשאתני ממצרים[3] טול עמי וכמה שיעור תפוסה [4]פירש רבי אלעזר [ב] [5](ברבי צדוק) נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה ג' אצבעות מיתיבי וכמה שיעור תפוסה פירש רבי אלעזר ברבי צדוק [ג] נוטל את הקיסמין ואת הקסמים וזורק את הוודאין ומניח את הספיקות והשאר מצטרף [ד] לרוב בנינו של מת ולרובע עצמות למלא תרווד רקב הוא דאמר כי האי תנא דתניא וכמה שיעור תפוסה א"ר יוחנן משום בן עזאי נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה שלש אצבעות: בודק הימנו: אמר

ור"י פי' טעם בדבר דאין לנו [לומר] שכונת קברות ובית הקברות היה הואיל ונקברו שם ג' מתים כיון דא' נודע תחילה אי איתא דאין דעתו היה לפנותם [6]ולישאם שם [לקברו] כי היכי דידוע לנו האחד יהיו יודעים לנו אותם שעמו ולא[5] אמרו שכונת קברות אלא או [לשלשה] יודעים או לשלשה תחילה: **כמה** שיעור **תפוסה פי' ר' אלעזר.** הוא ר"א בן פדת שהוא אמורא: נוטל עפר תיחוח וחופר בקרקע בתולה שלא אנצעות. ביבוסלמי מפרש שמוהל המת יורד בקרקע עד ג' אצבעות: **מיתיבי** כמה שיעור **תפוסה פירש ר' אלעזר ברבי צדוק נוטל את הקיסמין.** פי' מן הארון של שש שנכתת: ואת הקסמים. י"א כמו [6]קוזזות אדמה: וחורק את הוודאים פירוש מה שודאי לן שאינו מן המת: ומניח את הספיקות. מה שהוא מסופק אם היו מן המת אם לאו מניח במקום המונע [ה] שלא יטמאו עוסי טהרות והשאר שהוא ברור לו שהוא מן המת מצטרפין לרוב בנין או לרוב מנין ולרובע רובע הקב לטמא באהל ולמלא תרווד רקב [7]כמו יין קוסס (ב"ב דף נ"ח:) מיני קיהוי וכשמים שמשימין בארון וקשה דא"כ אין לו רקב דנעשה גלגלין מידי דהוה אנקבר בארון עץ דאף שעדו העומד ליגזז אינביא לן פ' כ"ג (לעיל דף נא.) אי נעשה גלגלין עוד מפרש קסמים היינו לשון דבר בלוי כמו [8]ופריו יקוסס (יחזקאל יח) אלמא תפוסה לר"א בדבי לדוק אינו זקוק ליטול עפר דאין לו לחפוס בקרקע בתולה כי [9]אסורה ודאי המת וספיקו:

הוא דאמר כי האי תנא דתניא כמה שיעור תפוסה פי' ר' יוחנן. לאו היינו ר' יוחנן האמורא אלא רבי יוחנן בן נורי[10]:

הגהות התוס'

1. נדא"ל גדולה. 2. ל"ל כגון שבדק. 3. בס"י עוד. 4. ל"ל ידוע שלשם קבורה נקבר שם. 5. ל"ל ולכן לא אמרו.

ולריך שיהא בודק ממנו ולהלן עשרים אמה. שהיא כמנין שני מערות והחלר שביניהם. והתם[1] [ו]מתרגם לה רב ששת בריה דרב אידי אלינא דר"ש דאמר פותח כה שתי מערות של [2]שש על שמונה דחדא מנייהו בנפלי ואידך מוקים לה כרבנן דאמרי אין אוכל המערה אלא ד' אמות על ו' אמות ותמני סרי הוא דהויין וקא מוקים לה דחדא מנייהו בגאלכסונא והויין להו עשרים והתם פרישית לכולה [3]מילתא דמתניתין דהכא: **חוץ ומלא אחד** [4]**כאוך עשרים בודק ממנו ולהלן עשרים אמה.** משום דאיכא למימר שכונת קברות היא זו: **שרגלים לדבר.** שהיא שכונת קברות מדאשכח ג' בתוך כ' אמה שיש בין זה לזה מד' אמות ועד ח' ועכשיו אינה אחד [5]בתוך כ' ולא אמרינן אתרמויי אתרמי דלא נקבר שם אלא [6]אחד שאילו זה יחידי אם מלאו מתחילה היה רשאי לפנותו למקום אחר ונוטלו ואת תפוסתו אבל עכשיו שאינה ג' בתוך כ' ואחד בסוף עשרים יש לומר שהיא שכונת קברות: **גמ' אמר רב יהודה מנה פרע למלוי.** דהא דתנן מנה ג' מתים מושכבין כדרכן דקנו מקומן ויש להן שכונת קברות פרט למלוי שאם היה יודע [1] קודם לכן שאחד מהן נקבר לשם אין זו שכונת קברות ונוטלן ואת תפוסתן ומותר לו לפנותן למקום אחר שלא קנו [2] מקומן: **מה פרע לרוב.** שאם מצא ג' מגויד או שלשתן מגויידין אמרינן דהכי אתרמי שנהרגו לשם ונקברו [3]שם שלא בבית הקברות ולא מחזקינן ליה [4]כשכונת קברות אלא נוטלן ואת תפוסתן: **מושכב פרע ליושב.** שאם מצאן יושבין הואיל ואין מושכבין כשאר מתים נוטלן ואת תפוסתן: **כדרכו פרע לראשו מונח לו בין ירכותיו.** שאם מצא אחד מהם ראשו מונח לו בין ירכותיו אמרינן דהכי אתרמי שנזרק לשם: **מה שחסר אין לו תפוסה.**

[1]שנוטלו אלא תפוסתו: **ולא שכונת קברות.** שאם חסר ג' [2]מתוך ג' אין להם שכונת קברות [3]דלא קנו מקומן: **וכל הני מאי טעמא לא.** הוי שכונת קברות בשלמא ג' מצוי [4]דהכי הוא דגמירי דבעי' שלשה יהודעין או שלשה שמצאן תחילה כדאמרינן לקמן אלא כי מצאן אחד הרוג או יושב או ראשו מונחת לו בין ירכותיו או חסר [5]הואיל ושלשתן מצאם תחילה שיש להן שכונת קברות מ"ע [6]: **דילמא עובד כוכבים הוא.** [7]ואיקבר להכא ועובד כוכבים אינו עולה מן הממין ולא פש להו [8]להכא אלא תרי ותנן מצא שנים נוטלן ואת תפוסתן משום הכי לא קנו מקומן: **ראשו של זה בלד מרגלותיו של זה אין לשם תפוסה.** דעובדי כוכבים הם שנקברים [9]בכך וכן אם הן ג' וד' מהן נקברים כענין הזה אין להם שכונת קברות: **ג'.** מהללו ג' מתים ידוע כבר וד' מהן [10]שמצאו עכשיו תחילה או אחד מהן עכשיו תחילה הוא מצוי: **וביקש לעשותן שכונת קברות.** דקנו מקומן: **אלא לג' יהודעין או לג' שמצאן תחילה.** שלא היו יהודעין קודם לכן דהכי הוא דגמירי אבל באיכא גיסא לא: **ממצרים.** מעפר מצרים טול עמי: **נוטל עפר פיחות.** שנעשה מתחת הדס שיצא ממנו ומחמת מהולו שיצא מן המת: **ומחופר בכאולה קרקע ג' אצבעות.** דאמרינן כשיעור ג' אצבעות נבלע בקרקע: **נוטל את הקיסמין.** [1]של נסרים שנעשו מן הארון כשהרקיבו. ואמרי לה קיסמין של עצי בשמים כדכתיב בשבחי הימים (ב' י"ח) וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים: **ואת הקסמים.** קוזזות של אדמה שנדבקו מן הדס ומן המוהל שקורין בלישטי"ש בלע"ז: **וזורק את הוודאין.** דבר שהוא ודאי לו שאינו מן המת שלא יאמר להן משום עומאה: **ומניח את הספיקות.** שיהא מפגן למקום [2]אחד דמוכשין להן משום עומאה: **והשאר.** דבריה שהן מן המת וקיסמין מצטרפין לרוב בנינו של מת [3]דלהכי: **ולרובע עצמות למלא תרווד רקב.** ודקא אמר לעיל בפרק כ"ג וזיזי (דף נא.) נקבר בארון של עץ אין לו רקב הני מילי בעייתא אבל (לא) [4]לאיטרופי לאחריני שנקברו ערומים בארון של שש [5]מצטרף:

[1]נדא"ל לא"ל דאמר דאורח המערה ח' והחלר ו' עשרין ותרתין הויין ולא רבנן דאמרי כו'. [2]ל"ל מיני קיהוי וכשמים קסמים כמו כו'.

עין משפט נר מצוה

מת הל"י:

לח ב ג ד מיי' שם הלכה ג: **לט** ה מיי' שם הל"ה: **מ** ו ז מיי' שם הל"ג: **מא** ח מיי' שם הל"ו וע"ש בכ"מ:

מב ט מיי' שם הל"ח:

תורה אור השלם

1. וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וּנְשָׂאתָנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתָּנִי בְּקִבְרָתָם וַיֹּאמַר אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה כִּדְבָרֶךָ:

בראשית מז ל

לעזי רש"י

בלישטי"ש. רגבי אדמה.

מוסף רש"י

מת שחסר. אבר כל שהוא, אין לו תפוסה. אין לריך ליטול תפוסתו עמו, ולא שכונת קברות. כי היכא דתנן מנא שלשה הרי זו שכונת קברות וקנה מקומו, ואילו היכא דאמר אבר אחד מהן אינו שכונת קברות ולא קנה מקומו (לעיל נא.).

פי' הרא"ש (המשך)

[מיניה] ובין מדקתני עד ח' אלמא אורך המערה ח' א"כ כ"ב הויין. וי"ל דשמא ס"ל שהחצר אינה רחבה כ"א ד' על ד': ובודק הימנו ולהלן כ' אמה. מן הדרום לצפון וכן מהמזרח למערב דמספקא לן איזהו רוחב המערה ומרוחב המערה ואילך צריך לבדוק כ' אמה. וכן צריך לבדוק מצד א' כ' אמה מן הצפון לדרום ומן המערב למזרח דמספקא לן לאיזה צד היו החצר והמערה הב'. וי"מ שאין צריך לבדוק אלא מצד א' שהיו רגלים להכניס ראש המת תחילה לכוך ורגליו לצד חלל המערה הלכך אין צריך לבדוק אלא לצד רגלי המתים: מצא א' בסוף כ' בודק ממנו ולהלן כ' אמה שרגלים לדבר שזו השדה עשויה לקברים והיו בה ג' מערות אחרות ומשום רגלים לדבר תנא כל הני משניות הכא וכולן שנויות במקומן ואגב גררא תנינהו הכא: אמר רב יהודה המוצא פרט למצוי. פרשב"ם פרט לידוע שאם א' מהם ידוע וב' תחלה אין להם שכונה: מה פרט להרוג שאין לו תפוסה ולא שכונה משום דכחסר דמי וההי גמירי: מושכב פרט לישב (כדרכו) פרט לשראשו מונח בין ירכותיו. דדלמא עובדי כוכבים נינהו כיון שלא נקברו כדין: ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה. אין דרך ישראל לקבור כך מתיהם. א' ידוע וב' תחילה פי' שהיה ידוע הקבור אבל אין ידוע אם נקבר שם לשם קבר או לפי שעה והיה דעתם לפנותו: ושנים תחילה שלא ידעו שהיו קבורים שם אלא עתה מתחילה מצאום או א' תחילה וב' ידועים יש להם תפוסה. אם בא לישלם משם: ואין להם שכונה. ויכול לפנותם משם כיון שלא היו שלשתן מעניין א' אין תולין שנקברו שם לשם קבר שהרי נמצאו ב' שאינם ידועים וכן ב' ידועים וא' תחלה אבל כששלשתן ידועים או תחילה אז אנו תולין שלשם קבורה הונחו שם: היכי דמי תפוסה.

פי' היכי חזי' שצריך ליטול עמו: ממצרים טול עמי מעפר הארץ מיתורא דמצרים קדישא: וחופר בבתולה ג' אצבעות. מפ' בירושלמי שמהול המת נכנס בקרקע ג' אצבעות: א"ר אלעזר נוטל עפר תיחוח ה"ג ול"ג ר"א בר צדוק אלא ר' אלעזר אמורא הוא דפריש ליה [וקא מקשה ליה] מר"א בר צדוק וקאמר הוא דאמר כי האי תנא: הקיסמין. קוצץ עצים של הארון. ואת הקסמים כמו קוזזות אדמה: וי"מ שהיו נותנים בארון מיני [2] קוסמים כמו מקבל עליו עשר קוסמות לאמה דפ' המוכר פירות. אלו נוטלן וגונזן. שלא יטמאו הנוגעים בהם קסמים משום גולל ודופק וקוסמים שנבלע בהם מהלל

[1]שנקברו שלשה קבורה נתנום שמה ואסור לפנותם משם ואפי' א' אם היה יודע שלשם קבורה נתנו שם היה אסור לפנותו אלא שבא' או ב' אנו תולין שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה דעתם לפנותם או נקברו בשדה בלא רשות הבעלים ולא קנו מקומם אבל כשהם ג' מוכח שזה המקום מיוחד לקבר כי אורך המערה הוא ח' ורחב המערה ד' אמות: כמלא מטה וקובריה לא גרסי' הכא דבפ' המוכר תנן גבי חצר ד' על ד' כמלא מטה וקובריה אבל לענין שיעור מערה לא שייך למתני' שיעור זה: ובודק ממנו ולהלן כ' אמות דהיינו שיעור אורך ב' מערות והחצר ובפ' המוכר פריך אי לימא כר"ש [1] דאמרי אורך המערה ד' והחצר ו' י"ח הויין ומוקי לה כרבנן וכגון דבדק באלכסון וא"נ כר"ש ובנפלים. ותימה אמאי לא פריך

[1]נדא"ל לא"ל דאמר דאורח המערה ח' והחלר ו' עשרין ותרתין הויין ולא רבנן דאמרי כו'. [2]ל"ל מיני קיהוי וכשמים קסמים כמו כו'.

נוסחת הריב"ן

[1] מפרש: ב) שלא מ' על שמונה ומחדא מנייהו כו' מוקים לה אלינא דרבנן כו' אלא ו' אמות כו': ג) לכולה מתני': ד) בסוף כ': ה) אלא זה: ו) יודע זה קודם: ז) קנו את: מ) ונקברו במקומן: ט) בשכונת: י) ונוטלו: כ) אחד מהן אין: ל) ולא קנו: מ) הכי הוא: נ) (הואיל כו' קברות) ליתא בכ"י: ס) דאתרמי ואיקבר כו': ע) ולא פש להו אלא: פ) כן וכן אם היו: צ) אמאלו: ק) הקיסמין שנעבו מן הארון כשהרקיבו: ר) אחד: ש) נאהל ורובע כו': ת) מצטרפין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכל הני וכו' קברות מ"ט לא דילמא כל"ל והל"ל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (יהודעין או לשלשה) תפ"מ וע"ב בתוספתא (פט"ז דאהלות) ל"ג לה ופ"ש שאמרו בא' ודאי ב' תחלה אין להם שכונת קברות וז"ש המולא (וע' מ"ר אהלות פט"ז): [ב] שם (ברבי לדוק) תפ"מ: [ג] שם נוטל כו'. כ"ב גירסת התוספתא (פ"ב דאהלות) בורר את הגרגרות ואת הקסמין ונוטל את הודאי ומניח את הספק וחזו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [ד] והשאר מצטרף למלא תרווד ועוד עפר קברות ל"ר אהלות פ"ב: [ה] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המונע. נ"ב אבל בתוספתא מפרש שהספק מצטרף עם השאר דהיינו הרקב למלא תרווד ועוד עפר קברות ועפט"ז דאהלות:

פי' הרא"ש

להקדש ובריכה הערב שמש. וליתא להך פירושא דכל טבילה דדבנן לא בעיא הערב שמש ואחר הבאת קרבנותי' אוכלת בתרומ': המוצא מת בתחי' שלא היה יודע שהיה שם קבר: מושכב כדרכו. בגמ' מפ' למעוטי מאי: נוטלו ואת תפוסתו. מוחר לפנותו משם ולקוברו במקום אחר ונוטל מן העפר של הקבר עמו כשיעור המפורש בגמ' והוא נקרא תפוסה. וכן אם מצא ב': מצא ג' אם יש בין זה לזה מד' אמות ועד ח' פי' מקבר ראשון עד ג' אין פחות מד"א ולא יותר מח':

אמר רבא בדק[1] ומצא גם השני ופנה: בדק ואשכח ומצא ג׳: לא [האין] מפני לגבי ב׳. דאיגלאי מילתא שבמתכוון קברוהו כדי (לא) ליעשר [שם]: ולא הני תרי מפנה לגבי חד. ס״ל שיפנה שניים ויחזיר[2] לגבי חד אל השלישי למקום שהיה בו קבר ואים דברסי הכא ומשני להו שכונת קברות פי׳ שיהיה בודק משם ולהלן עשרים אמה: **איבא** דאמרי ביון שניתן רשות לפנות. שכבר פינה קודם שידע שעשה הם אף השלישי מפנה למקום שירצה דבאחד לא נתקן שכונת קברות וקצת קשה אם[3] הלכה היא ומאמר כל זה מן ההלכה: ולישוינהו שכונת קברות ומשני אמר ר״ש בן לקיש עילא מצאו וטיהרו כל ג״י ואין להחזיק טומאה והתמיר:

בדק מב׳ אמה ולא מצא מאי. דלאחד[4] מן הרחוקות מי אמרי׳ כי היכי דלרחוק זה לא מצא לא יהא זה זקוק לבדוק לשאר הרחוקות מדברות זו ליכא לו לא:

אמר רב משרשיא שכונת קברות. כלומר שכונת קברות של שלשה שנמצאו כבר יש לו אצל לא יעכיר יותר לבדוק מאי טעמא עילא מצאו וטיהרו את ג״י אים דמפרשי בדק ולא מצא מאי מהו שיהא[5] לחפור בעומק עד שיגיע לסלע או לבמולה: **כל** ספק נגעים בתחילה עד שלא נזקק לטומאה טהור. דלוקמיה אחזקתיה ובמסכת נגעים (פ״ה מ״ד) מפרש כילד שנים שבאו אצל כהן זה בהרת כגרים וזה בהרת כסלע לסוף שבוא זה כסלע וזה כסלע ואינו יודע [איזה מהן] פשה טהור: משנזקק לטומאה. התם[5] מפרש כילד שנים באו אצל כהן זה כסלע וזה כגרים לסוף שבוא זה כסלע ועוד וזה [כסלע] ועוד טמאין לסוף זה וזה כסלע ואינו יודע איזה מהם כיהה שניהם טמאים עד[6] שיחזיק לשניהם להיות כגרים דכל חד לוקמיה בחזקת טומאה:

מנא הני מילי. דעד שלא נזקק לטומאה ספק נגעים להקל אמר קרא לטהרו[6] (לומר) הואיל דפתח הכתוב בטהרה תחילה: **אי** הכי אפי׳ משנזקק לטומאה נמי. דהא לא איצטריך קרא לעד שלא נזקק לטומאה דתיפוק ליה לאוקמיה[6] אחזקתיה אלא לנזקק לטומאה פר״ש: אלא מי איתמר דרב[7] (הונא) אדר׳ יהושע איתמר דמטהר אפילו נזקק לטומאה אצל מתני׳ [דהכא] נאמר[8] בין נזקק בין לא נזקק מסברא לאוקמיה אחזקתיה: **ורבי** יהושע אומר ביהה מאי ביהה ביהה וטיהר ודלמא ביהה וטמא. ותימה דא״כ היינו ת״ק ופי׳ הר״ר יהודה מקורביל ודילמא ביהה וטמא ובא לחלוק על ת״ק שתנא קמא [מטמאו] מספק ור׳ יהושע בא לומר שהוא ודאי מלוכלא ומשני לך[9] דביהה וטיהר לגמרי דאמר קרא לטהרו לא לטמאו הואיל ופתח בטהרה תחילה לעולם לא נאמרה במלוכלא אלא טהור גמור או טמא גמור:

בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק [לזיבה]. כמו בראיה לראשונה או שניה: במאכל ובמשקה במשא ובקפיצה במרחה. שראה אים ואשה נזקקין זה לזה וכן משמע במס׳ זבין (פ״ב מ״ב) דפליג רבי יהודה ואמר אפי׳ ראה בהמה חיה ועוף נזקקין זה לזה מהרהר[10]: משנזקק לטומאה כמו בראיה שלישית לרבנן פרק בנות כותים (נדה דף לה.) דמחייבי קרבן אבל[11] רביעית לר״א ליסתור מה אספר: אין בודקין אותו. דהא מבשרו ולא מחמת אונסו לא קאי אלא אשתים לרבנן או אשלישית לר״א:

אונסו. כמו מאכל ומשקה והנך שבע דאמרינן שמרגלין זיבות טומא משנזקק לטומאה: ספקו ושכבת זרעו. מפ׳ בגמ׳: **רבי** נחמיה פוטר שרגלים לדבר. דאולה הוא הואיל והיקל ממה שהיה אילדי דתנא שרגלים לדבר נקטי׳ הכא: **מנה״מ** א״ר [נתן] דאמר קרא והזב את זובו לזכר ולנקבה. והזב ראיה ראשונה את זובו ראיה שניה לזכר ולנקבה שלישית אקשיה רחמנא לנקבה ונקבה מטמאה באונס: **רבי** אלעזר אומר בשלישית בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו. מ״מ דר״א דלית ליה דרשה דאמרינן: אלא באתים קמיפלגי ר״א דרשים הזב הדא את תרתי זובו תלתא ברביעית אקשיה לנקבה ובפרק בנות כותים (נדה דף לה.) מפרש ליה הש״ס טפי: אמר

אמר רבא בדק ופנה בדק ופנה בדק ואשכח לא האי מפני ליה גבי הנך תרי ולא הני תרי לגבי האי חד איכא דאמרי אמר רבא כיון שנתנה רשות לפנות מפנה להון ולישוינהו שכונת קברות[6] אמר ריש לקיש עילא מצאו וטיהרו ארץ ישראל: בדק מעשרים אמה ולא מצא מאי אמר רב מנשיא בר ירמיה אמר רב [7]שכונת קברות מאי טעמא אמר ר״ל עילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל: **מתני׳** [8]כל ספק נגעים בתחילה טהור עד שלא נזקק לטומאה [9]משנזקק לטומאה ספקו טמא: **גמ׳** מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא [1]לטהרו או לטמאו הואיל ופתח [בו] הכתוב בטהרה תחילה אי הכי אפילו משנזקק לטומאה נמי ספקו טהור אלא כי איתמר דרב יהודה אמר רב אהא איתמר [7]אם בהרת קדמה לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור [2]ספק טמא ור׳ יהושע אמר כיהה מאי כיהה אמר רב [3]יהודה כיהה וטהור ודילמא כיהה וטמא אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא לטהרו או לטמאו הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה: **מתני׳** [4]בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה במאכל ובמשתה במשא ובקפיצה ובחולי ובמראה ובהירהור [5]משנזקק לזיבה אין בודקין אותו [6]אונסו וספיקו ושכבת זרעו טמאים שרגלים לדבר [7]המכה את חבירו ואמדוהו למיתה והקל ממה שהיה לאחר מכאן הכביד ומת חייב ר׳ נחמיה אומר פטור שרגלים לדבר: **גמ׳** מנא הני מילי אמר רבי נתן אמר קרא [2]והזב את זובו לראיה שלישית איתקש לנקיבה והתניא [3]רבי [4]אלעזר אומר בשלישית בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו אלא [5]באתים קמיפלגי רבי אליעזר דריש אתים [6]ורבנן לא דרשי אתים: אונסו וספיקו: אמר

אמר רבא בדק ופנה. בדק ומצא מת ופינהו ממקומו כדתנן טומאה ואת תפוסתו: **בדק ופנה.** נמי לשני כדתנן מצא שנים טומאה ואת תפוסתו ולבתר הכי בדק ומשכח שמצא שלישי [6] לא מפני ליה גבי הנך קמאי: **ולא הנך תרי.** מפני להון גבי חד דמחזקינן [6] בשכונת קברות: ה״ג [6]**אמר רבא כיון שניתנה רשות לפנותן מפני להו ולישוינהו שכונת קברות אמר ר״ל עילא מצאו וטיהרו אם ג׳ בדק מכ׳ אמה ולא מצא מאי אמר רב מנשיא בר ירמיה אמר רב** [7]**שכונת קברות.** וה״פ אמר רבא כיון שניתנה רשות לפנות להן כשמצא את השנים כדתנן מצא שנים טומאה ואת תפוסתו מפני להו להאי ג׳ [8] ואמאי מפני להו לישוינהו שכונת קברות שיחזרו למקומן ויחזיקו לאותו מקום כאילו עדיין יש שם מערות אחרות שבינותיו ולא יכנסו עוד טהרות לשם כדי שלא יהאילו על הטומאה: **אמר ר״ל עילא.** כלומר כשניתנה רשות לפנות בשלא מצא אלא אחד ושנים כי הדר ומצא להך שלישי מפני [9]להו גנייהו כדי לטהר את המקום הזה שלא להחזיקו שיש מערות שבינותיה שיהו כהנים ועושי פסח מותרים להלך לשם: **קתני בודק ממנו ולהלן ואם בדק ולא מצא מאי.** מי אמרינן כיון דלא מצא אלא הנך ג׳ אתרמוי אתרמי דאיתקבור להכא ולא קנו מקומן או דלמא כיון דג׳ הן מחזקינן ליה בשכונת קברות ואסור לפנותן: **אמר רב מנשיא אמר רב ה״ז שכונת קברות מ״ט אמר ר״ל עילא מצאו וטיהרו אם ג׳״.** אלא של מתים מצאו דמתרגמינן (בראשית ג) אלא עילא: **ועטרו אם ג׳״.** כלומר אע״פ [10] שאין כאן אלא הללו ג׳ קברים אמרינן זו היא שכונת קברות של עיר ושאר שבינות העיר טהור [11]: ה״ג **ספק טמא ר׳ יהושע אומר ביהה.**

מתני׳ [1]**כו׳ דרכים בודקים הזב עד שלא נזקק לטומאה.** עד שלא ראה ג׳ ראיות: **באכילה ובשתיה.** מחמת רוב אכילה ושתיה. [2]הדרכים האמורים כאן מביאים האדם לידי זיבה: **ובמראה.** שראה שד או ד״א [3]ונפחד מחמתו והוי אונס ואמר מר (נדה דף לה.) מבשרו [4] ולא מחמת אונסו: **משנזקק לזיבה.** שכבר ראה [5]ראיה שוב אין בודקין אותו: **שרגלים לדבר.** שלא [6] בא מחמת אונסו אלא מחמת זיבה שבמתן: **אונסו וספיקו ושכבת זרעו.** הכל טמאים מחמת זיבה דאי אפשר להם בלא נאנחותי זיבה: **ורבי נחמיה פוטר שרגלים לדבר.** שלא [7]בא מחמת הבאה הואיל ומתחילה היקל ממה שהיה: **גמ׳ מנה״מ.** דמשנזקק לטומאת זיבה שוב אין בודקין אותו: **א״ר נתן אמר קרא והזב את זובו.** לזכר ולנקבה אחר שאמר הכתוב שתי זיבות זב זובו הקיש הכתוב זכר לנקבה לראיה שלישית לומר לך מה נקבה דלא כמיב בה מבשרה ואפילו מאונסה הויא [8]טמאה אף זכר כיון שראה ב׳ פעמים משנזקק לטומאת ז׳ אפי׳ ראה את השלישית באונס כיון דחזא ב׳ פעמים שלא באונס [9]הוי טמא ומייתי קרבן: **ר״א אומר בשלישית בודקין אותו.** מפני הקרבן שאם ראה [10] ב׳ ראיות מחמת זיבות ואת השלישית באונס אינו מביא קרבן: **ברביעית אין בודקין אותו.** כלומר [11]כיון שראה שלא שלא באונס ראה את הרביעית בתוך ימי ספרו ואפי׳ אם היא באונס אין בודקין אותו אם מחמת אונסו היא אלא [12]סומרין את הכל כדמפרש במסכת נדה בפ׳ בנות כותים (דף לה.): **ר״א דריש אתים.** הזב חדא את תרתי זובו תלתא וברביעית איתקש לנקיבה דמטמאה אפי׳ באונס: לא

מסורת הש״ס

מנ א מיי׳ פ״ט מהל׳ טומאת מת הל״ב:
מד ב מיי׳ פ״ו מהל׳ טומאת צרעת הל״ה:
מה ג מיי׳ שם הל״ו:
מו ד מיי׳ שם פ״ב הל״ו ממג עשין ללו:
מז ה מיי׳ שם הל״ט:
מח ו מיי׳ פ״ב מהל׳ ממזרים כפרה הל״ב
סמג עשין רים ריט:
מט ז מיי׳ שם הל״ה:
נ ח מיי׳ פ״ב מהל׳ מטמאי משכב ומושב הל״ב והל׳ יב:
נא ט מיי׳ פ״ד מהל׳ רוצח ושמירת נפש הל״ה:

הגהות התוספות

1. ל״ל בדק ופנה בדק ומצא. 2. ל״ל הנים ויחזיר. 3. ל״ל אם לא. 4. מיהא לאחד ממקו. ל״ל פי׳ אם בדק לאחד מן הרחוקות ולא מצא, מי אמרי׳ בו׳. 5. (משנה ה). בס״ א לוקמיה. 7. ל״ל דרב יהודה. 8. ל״ל מתלן. 9. ל״ל ומשני אל כדתן. 10. מיהא מהרהר אלה מיותר. 11. מיהא אבל ממקו ול״ל לא.

פי׳ הרא״ש

זמת ווורק את הודאי דבר דוע שאינו מן המת וגם אינו מטמא השאר מצטרפין לרוב בניינו ומניינו: ולרובע קב עצמות ולמלא תרוד קב. כגון שנקבר המת ערום ארון של שיש ונפתח הארון תחתיו ריצא מרקבותו דרך פתח העפר שתחת הארון תחתיה הוא ספק אם מעפר ארץ הוא או מרקביות המת והנמצא בתוך הארון הוא ודאי ומצטרף כולו יחד מלא תרווד: אמר רבא בדק אנה ובדק ופנה בדק ואשכח. דין נמצא קבר א׳ ופנהו שם ולא הוה יודע שהיה שם קבר א׳ ושוב בדק ומצא אחר ופנהו משם ושוב מצא קבר ג׳: לא האי מפני גבי הנך אין יכול לפנות הג׳ מכאן כי ובדר הדבר (שאינן) [שהן] שכונת קברות: ולא הנך תרי גבי האי חד. גם לא חייבוהו כמים לחזור הב׳ למקומם אין שבשעה שפינם משם לא היה ידוע שהיה שכונת קברות. איכא דאמרי כיון נתנה רשות לפנות מפני הון פי׳ שברשות פינם כל אין משם: ולישוינהו שכונת קברות. השתא מיהא איגליא לתא דהויא שכונת קברות מה יפנה הג׳: אמר ר״ל לא מצאו. א״ר בעלילה עטת ובסברא קטנה טהרו ארץ ישראל משום כהנים ושי טהרות והכא נמי כיון ברשות פינם הב׳ התירו פנות גם הג׳ ולא דמי לקבר דוע דאסור לפנותו דאין אין ידיעה ודאית: בדק כ׳ אמה ולא מצא. בתוך כ׳ שום מי אמרי׳ לא בדק שפיר ריך עוד לבדוק עד קרקע בתולה: אמר רב ששת ה״ד בנות קברות. אין לטמא לא ג׳ הראשונים שמצא ין צריך לבדוק עוד. וק״ל פ׳ ט״ז דאהלות בתר הך שנה תנן הבודק בודק אמה ניח אמה עד שהוא מגיע לא לעו או לקרקע בתולה. אמה מתחלה צריך לבדוק קרקע בתולה. ועוד דלשון ז כשכר קברות לא משמע אי פי׳ עוד מפ׳ בדק כ׳ אה ולא מצא מהו שהצריכו דוק עוד כ׳ אמה מרוח ארת מי אמרי׳ כיון דלא אכח מהאי גיסא. אידך זא נמי ליכא או דלמא

צ יך מיהא לבדוק ה״ז שכונת קברות וא״צ עוד לבדוק. ס) וגם על פי הק״מ דלדברי המפרשים שא״צ לבדוק רק מרגלי המת וא לך ליכא למיבעיא מירי ולדברי המפרשים שאין הכר ברגלי המת פשיטא דצריך לבדוק בכל צדדים דהי מייהו מפקת. ואמאי פ״ט ליה דא״צ ועוד שהרי זו שכונת קברות לא משמע גם כפי׳ זה. וג״ל לפרש בדק ולא מצא מאי ומיבעיא ליה אם מוחר לפנות ג מכאן דקודם בדיקה דאיתי׳ שמא מערות היו כאן מחזקינם לקברים וכיון דבדק ולא מצא הוברר הדבר שאין כאן שכונת קברות ד״ה דרך לקבור מתים אלא במקום המיוחד לקברים הרבה: ה״ז שכונת קברות ופשיטא ליה כיון דג׳ הם מחזקי׳ ליה שכונת קברות אע״פ שלא מצאו יותר: כל ספק נגעים בתחילה טהור וכו׳ בפ״ה דמסכת נגעים מפ׳

ס) נדלה דל״ל וגם על פי׳ זה יש להקשות דלדברי המפרשי׳ כו׳

תורה אור השלם

1. זאת תורת הנגע צרעת בגד הצמר או השתים או השתי או הערב או כל כלי עור לטהרו או לטמאו:
ויקרא יג נט
2. והרוה בנדתה והזב את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה:
ויקרא טו לג

נוסחת הריב״ן

ס) שלישי דאיתי׳ אם מתמלה מצא שלשתן לא היה כשאי לפטרן מפני שנעשה שכונת קברות לא האי שלישי מפני ליה כו׳: ב) דמחזקינן ליה: ג) ה״ג מ״ד אמר רב׳: ד) אמר רב שכונת: ה) שלישי נגייהו ואמאי כו׳ שיחזיקם למקומן ויחזיק אותו מקום: ו) מפני ליה: ז) ועושי טהרות: ח) שלא מצאו אלא: ט) טהור דאמרינן ליכא שכונת קברות אחריתי הכא אלא הן שכונת קברות מפי המורה הס״ד: י) בכ״י איתא הכי עד שלא נזקק לטומאת נגעים לספק טהור ס״ג ספק טמא רבי יהושע ביהה מאי ביהה אמר רבא ביהה ביהה: כ) ובעיתא משו יותר מדאיתי וכל הדרכים כו׳: ל) ונתפחד מחמת מרהה ושומת זיבה וזוי הוא אונס: מ) שלא מחמת אונסו הוא אלא: נ) שלא מחמת כו׳ ממה שהיה מפי המורה הס״ד: ס) הוא זיבה: ע) זב הוי ומייתי קרבן: פ) שאם ראה את השלישית באונס: צ) לאחר שראה: ק) סיתר אתי:

מוסף רש״י

עילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל. עילה נעלמה מלאו חכמים והחזיקו בה נחלות עליה לטהר את ארץ ישראל (כתובות כ:). **אם בהרת קדמה לשער לבן טמא.** דשער לבן מטימנו טומאה וכגון שקדמו בהרת לכתיב (ויקרא יג) והנה נהפך שער לבן בבהרת (נדה יט. וכעי״ז ב״מ פו.). **ואם שער לבן קודם לבהרת טהור.** לפי שה שכתוב כתוב (ב״מ שם). **ספק.** אם זה קדם אם זה קדם (סנהדרין פז:). **כיהה וטהור.** כלומר כהה הנגע דהוי שמימנו טהרה כשמשתנה הלובן לאחר הסגר ולרבנן אם נכנס למקדש חייב כרת ולר׳ יהושע פטור (שם) הרי הוא כבהה הנגע ממרלהו שהוא טהור, ומשם ר׳ משה הדרשן שמעתי ור׳ יהושע קיהה, מאי קיהה אמר רבה קיהה וטיהר, כלומר קיהה בדבר ונחלק עליהם וטיהר, כאדם שניקהו שיניו על אדם שאין מצניע לדבריו, וכן מצאתי בס״ה ור׳ יהושע קיהה טיהר (כתובות עה: וכעי״ז נדה יט.). **בשבעה דרכים בודקין את הזב.** שמא מחמת אחד מהן ראה ואינם הוא וטהור, דהמחמת אמר מבשרו, מצלוי ולא מחמת אונס, והאשה נאונס נמי מטמאה, כלומר בפרק בנות כותים (נדה לו:) כשהוא אומר כי יזוב זוב הרי אונס אמור: (קדושין ו:). **ואמדוהו למיתה.** בית דין, אבל אמדוהו מכילה נמיים אפילו לרבנן פטור (סנהדרין עח). **והקל ממה שהיה.** ומזרו והמדוהו לחיים (שם). **שרגלים לדבר.** שלא מת מחמת מכה זו שהרי היקל (שם). **באתים קמיפלגי.** כגון שכונת קברות

לא תימא. דהתי ספיקו דאמר שמטמא דקא בעי למימר ספק חזא ספק לא חזא דמש"ה לא מוקמינן עליה טומאה לא לענין חיוב קרבן ולא לענין סתירה אם כבר התחיל למנות ימי ספרו דלכתיב[2] וספר לו שבעת ימים לטהרתו אלא ודאי חזא ומיהו ספק מחמת שכבת זרע: **מי גרע.** שכבת זרע דזב משכבת זרע דטהור דטמא במגע כדאמר מר (נדה דף מג.:) [1]ואיש אשר תצא ממנו שכבת זרע (ויקרא כב) לו לרבות את הנוגע: **אלא אמר רב אדא בר אהבה.** מאי הא דקאמר דשכבת זרעו טמא לומר שאין תולין בה דלאחר שנזקק לטומאה אם רואה אין לו אותה זיבה כקרי כי ההיא דתנן במס' זבין (פ"ב מ"ג) הרואה קרי אינו מטמא בזיבה כל מעת לעת: **סבר רב פפא קמיה דרבא למימר.** היינו טעמא דאין תולין את הזיבה בשכבת זרע דאמרינן מידי חולשא שנתלש מזיבה לאשוה[3] שכבר נזקק לטומאה זיבה חזא נמי להך זיבה ולא מחמת קרי אבל היכא דלא נזקק לטומאה ורואה קרי היינו טעמא דתולין את הזיבה בקרי ואינו מטמא כל מעת לעת משום דלאו ע"י חולשא הוא דחזא דהא אכתי לא נזקק לזיבה: **א"ל רבא והא תנן.** במס' זבין[1] עובד כוכבים שראה קרי ונתגייר מטמא בזיבה מיד ותני עלה בברייתא[2] (עובד כוכבים שראה קרי ונתגייר מטמא בזיבה מיד) בד"א בזמן שנתגייר מהול והא הכא דליכא חולשא ואפ"ה לא תלינן את הזיבה בקרי והוי טמא מיד א"ל כיון דמקבל עליו עול מצות אין לך חולי גדול מזה. ולא חולי ממש קאמר דאי חולי ממש לא הוי מטמא בזיבה שזו אחד[3] מז' דרכים שבודקין בהן את הזב שאינו במשנתינו אלא מחמת חולשא[4] בעלמא הוא דחזא שכן זיבה שאה מבשר מת ולא מחמת קרי: **אלא תנאי היא.** אדלעיל קאי דהא דתמינן לעיל מאן שמעת ליה דקאמר שכבת זרעו מטמא במשא רבי יהושע היא ואמר עלה ואפי' רבי יהושע לא אמר אלא מחמת זיבה איכא תנאי אחריני דאמרי[5] דליכא טעמא משום ליחלוחי זיבה אלא שכן גזירת הכתוב דתניא שכבת זרע של זב מטמא[6] מעת לעת לאחר שראה זיבה[7] מטמא במשא: **ר' יוסי אומר יומו.** בלבד שראה בו זיבה אם ראה קרי תולין את הקרי בזיבה ומטמא במשא אותו היום בלבד אבל מכאן ולהבא לא ולאו משום דסבירא ליה דאי אפשר בלא ליחלוחי זיבה אלא שכן גזירת הכתוב. [8]וכי האי דשמואל קמיפלגי דשמואל רמי כתיב כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה ורחץ במים את כל בשרו[9] אלמא **מדשני**[10] בדיבוריה ש"מ דבטומאת קרי קאמר: [11]**מ"ד כל מעת לעת.** מטמא שכבת זרע של זב דדייק מלפנות ערב דמשמע ב' ערבים לפנות חד ערב משמע דכתיב כי פנה היום (ירמיה ו) והאי דכתיב ערב היינו נמי ערב אחרינא והוי משמע[12] [13]דכתיב ביה מערב ועד ערב לומר לך מערב ועד ערב מטמא שכבת זרע של זב במשא דה"נ תניא לה בספיפרא[14] והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר בזיבה מעת לעת: **ואידך דייק ממקרה לילה.** דמשמע עד לילה מטמא במשא כי זיבה דהיינו יומו: **אורחיה דקרי דאתיא בלילא.** כשמהרהר על[15] מבשר ודבר הכתוב בהווה: **מתני' דדברי רבי נהוראי.** דברי רבי נהוראי: **מה מורה האמורה בשמשון נזיר.** דכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן (שופטים יג): גמ'

אמר רבא לא תימא ספק חזא ספק לא חזא אלא ודאי חזא ספק מחמת שכבת זרע ספק מחמת ראייה כיון שנזקק לטומאה ספיקו טמא: שכבת זרעו טמאה: למאי אילימא למגע מי גרע משכבת זרע דטהור אלא זרעו של זב מטמא במשא מאן שמעת להא דאמר שכבת זרע של זב מטמא במשא אילימא האי תנא דתניא[6] רבי אליעזר אומר שכבת זרעו של זב אינו מטמא במשא ורבי יהושע אומר [7]מטמא במשא לפי[8] שאי אפשר לה בלא ציחצוחי זיבה אפי' רבי יהושע לא אמר אלא משום ציחצוחי זיבה אבל בעיניה לא אמר אלא אמר רב אדא בר אהבה לומר שאין תולין בה סבר רב פפא קמיה דרבא למימר איידי חולשא הוא דחזי א"ל רבא[9] והתנן[10] גר שנתגייר מטמא מיד בזיבה א"ל אין לך חולי גדול מזה אלא תנאי היא דתניא שכבת זרע של זב מטמא במשא כל מעת לעת ור' יוסי אומר יומו במאי קמיפלגי בדשמואל דשמואל רמי א[11] כתיב [1]כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה וכתיב לפנות ערב ירחץ במים מ"ד מעת לעת דייק מלפנות ערב ואידך דייק מקרה לילה ומ"ד מלפנות ערב הכתיב מקרה לילה א"ל אורחא דקרי למתיא בליליא: **מתני'** [2]נזיר היה שמואל כדברי ר' נהוראי שנא' [3]ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמשון [4]ומורה ונאמר בשמואל ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר א"ר יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם א"ל רבי נהוראי והלא כבר נאמר [5]ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני שכבר היה עליו מורא של בשר ודם: **גמ'** [6]א"ל רב לחייא בריה

חטוף

דטעמא דקרי פוטר בזיבה הכא אחריו משום חולשא גבי גר נמי נימא הכי דאין לך חולי גדול מזה כי היכי דבדקינן אותו לפטור בקרי[4] דמה לי קרי שראה כשהוא עובד כוכבים מה לי שראה כשהוא ישראל: **אלא תנאי [היא]** כלומר דרב אדא ורב פפא ליתא דודאי טעמא דקרי לאו משום חולשא אלא משום גזירת הכתוב דדרשינן בספרי והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר זיבה[5] כל מעת לעת ולכך ל"ש נזקק ול"ש לא נזקק אמרי' דקרי פוטר זיבה הבאה אחריו מעת לעת ושכבת זרע דמתני' לאו בזיבה אירי כדאמר רב אדא בר אהבה אלא כדאמר מעיקרא למשא והיי[6] תנאי[7] של זב דאמרי דקרי של זב מטמא במשא[7] מעת לעת כלומר כשראה קרי תוך מעת לעת שראה בזיבה: **רבי יוסי אומר כו'.** וא"ת ולייתי מתני' דמסכת כלים (פ"ח מ"ג) למעלה מהם רוקו של זב ושכבת זרעו שמטמא במשא ובפרק כילד הרגל (ב"ק דף כה.) מייתי לה [ו"י"ל] שרגלים לדבר דמתני' מייתי[8] דוקא שכבת זרע שראה סמוך לזיבות (והתם בעי לאתויי שיטתא[9] דמשא כל ז'): **במאי** קמיפלגי בדשמואל דשמואל רמי כתיב כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור. שהוא זב מקרה לילה כלומר שאם ראה קרי תוך ג'(היום)[10] אחר שראה הזיבה[11] מ"טמא משום לקרי: וכתיב לפנות ערב. אף[12] אחר שפנה הערב[13] והיינו עד מעת לעת וכדדרשינן נמי בספרי כדפרישי' לעיל דמשמע מעת לעת: מ"ד מעת לעת דייק מלפנות ערב ומ"ד יומו דייק מלילה ואידך הא דכתיב לילה משום דאורחיה דקרי למיתיא בלילה. ונראה לומר דאידך דורש [14]לפנות ערב כדדרשינן בספרי דקרי פוטר בזיבה הבאה אחריו לעיל דמשמע מעת לעת: **מה** מורה האמור בשמשון נזיר. דכתיב נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן

חטוף

אמר רבא לא תימא ספק חזא ספק לא חזא אלא ודאי חזא ספק מחמת שרע[1] **ספק מחמת ראיה וכיון דנזקק לטומאה ספיקו טמא.** פר"י כדאמרינן בפ' המפלת (נדה דף כב.) זיבה דפתיכא ביה שכבת זרע לא סתרה אלא זיבה אחת יום אחד זיבה אלא פתיכא ביה שכבת זרע סתרה שבעה ורבא מייתי כגון שבדק עצמו ומצא שכבת זרע וגם זיבה על הבגד ולא נודע אם בלה הזיבה לבדה והשכבת זרע לבד ויסתור שבע או פתן בה זיבה שבלו יחד ולא יסתור רק יום אחד:

ושכבת זרע למאי אילימא למגע. דמשנזקק לטומאה יטמא לשכבת[2] זרע במגע פשיטא מי גרע משכבת זרע דטהור בעלמא ואפי' לא נזקק נמי אלא למשא דשכבת זרע דטהור בעלמא אינו מטמא במשא ומשנזקק לטומאה מטמא במשא:

אילימא האי תנא דתניא כו' **אפילו רבי יהושע לא קאמר אלא בצחצוחי זיבה אבל בעיניה לא.** ושכבת זרע דמתני' משמע דאף בעיניה: אלא אמר רב אדא בר אהבה לומר דמתני' דלא תלינן בזיבה הבאה אחריה: **סבר רב פפא** קמיה דרבא **למימר איידי חולשא הוא דחזא.** כלומר להכי אחריו דקרי פוטר זיבה הבאה אחריו כל מעת לעת דאיכא לאיתויי לאשוה[3] מן השכבת זרע הוא דחזא וקרי כאן מבשרו ולא מחמת אוכלו אבל משנזקק לטומאה אוכל לא פוטר והיינו נמי טעמא דרב אדא בר אהבה: **אמר** ליה רבא [והא תנן] גר שנתגייר מטמא בזיבה [מיד]. ה"ג ואמאי הא אין לך חולי גדול מזה פר"י גר שראה קרי קודם שנתגייר ונתגייר וראה זיבה מטמא בזיבה ולא תפטור קרי את הזיבה ואם כדברי רב אדא ורב פפא נימא הכי דאין לך חולי גדול מזה כי היכי דבדקינן אותו לפטור בקרי[4] דמה לי קרי שראה כשהוא עובד כוכבים מה לי שראה כשהוא ישראל: **אלא תנאי [היא]** כלומר דרב אדא ורב פפא ליתא דודאי טעמא דקרי לאו משום חולשא אלא משום גזירת הכתוב דדרשינן בספרי והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר זיבה[5] כל מעת לעת ולכך ל"ש נזקק ול"ש לא נזקק אמרי' דקרי פוטר זיבה הבאה אחריו מעת לעת ושכבת זרע דמתני' לאו בזיבה אירי כדאמר רב אדא בר אהבה אלא כדאמר מעיקרא למשא והיי[6] תנאי[7] של זב דאמרי דקרי של זב מטמא במשא[7] מעת לעת כלומר כשראה קרי תוך מעת לעת שראה בזיבה: **רבי יוסי אומר כו'.** וא"ת ולייתי מתני' דמסכת כלים (פ"ח מ"ג) למעלה מהם רוקו של זב ושכבת זרעו שמטמא במשא ובפרק כילד הרגל (ב"ק דף כה.) מייתי לה [ו"י"ל] שרגלים לדבר דמתני' מייתי[8] דוקא שכבת זרע שראה סמוך לזיבות (והתם בעי לאתויי שיטתא[9] דמשא כל ז'): **במאי** קמיפלגי בדשמואל דשמואל רמי כתיב כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור. שהוא זב מקרה לילה כלומר שאם ראה קרי תוך ג'(היום)[10] אחר שראה הזיבה[11] מ"טמא משום לקרי: וכתיב לפנות ערב. אף[12] אחר שפנה הערב[13] והיינו עד מעת לעת וכדדרשינן נמי בספרי כדפרישי' לעיל דמשמע מעת לעת: מ"ד מעת לעת דייק מלפנות ערב ומ"ד יומו דייק מלילה ואידך הא דכתיב לילה משום דאורחיה דקרי למיתיא בלילה. ונראה לומר דאידך דורש [14]לפנות ערב דטעמא דקרי פוטר בזיבה הבאה אחריו משום חולשא איכא בגר אדרבה טפי חולשא איכא בגר שהכניס עצמו לדאגת

---

[1] ל"ל דאין מאכילין אותו לא תגב"י ולא גב"ס: כמשתה. כרינוי שתיה וכו'.

---

[1] ל"ל שכבת זרע. [2] ל"ל שמתרוקן. [3] ל"ל שמתרוקן. [4] ל"ל וכי היכי דבדקינן אותו בכל הי' דרכים כן ל"ריכן לבדוק אותו לפטור בקרי כו'. [5] ל"ל וזיבה הבא אחריו. [6] ל"ל ותנאי תנאי דאמרי דקרי כו'. [7] כלן הס"ד ומה"ד דתניא שכבת זרע של זב מטמא במשא כל מעת לעת כו'. [8] ל"ל משמע. [9] ל"ל מאן דמטמא. וכ"ש ליתא כל מה שבסוגריים. [10] ל"ל לילה. [11] ל"ל מגריס הזיבה טומאת משא לקרי. [12] ל"ל דמשמע אף. [13] ל"ל הערב של יום הזיבה.

תורה אור השלם

1. כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֶה לָיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה:
דברים כג יא
2. וְהַדֹּר בָּדֶר וְתֹאמַר יִי צְבָאוֹת אִם רָאֹה תִרְאֶה בְּעֲנִי אַמָּתֶךָ וּזְכַרְתַּנִי וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אֲמָתֶךָ וְנָתַתָּה לַאֲמָתְךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וּנְתַתִּיו לְיֵי כָּל יְמֵי חַיָּיו וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ:
שמואל א א יא
3. כִּי הִנֵּךְ הָרָה וִילֶדֶת בֵּן וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ כִּי נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן הַבָּטֶן וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים:
שופטים יג ה
4. וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וְהָרָגַנִי וַיֹּאמֶר יְיָ עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיְיָ בָּאתִי:
שמואל א טז ב

הגהות התוספות

1. ל"ל שכבת זרע. 2. ל"ל הסמכת. 3. ל"ל שמתרוקן. 4. ל"ל וכי היכי דבדקינן אותו בכל הי' דרכים כן ל"ריכן לבדוק אותו לפטור בקרי כו'. 5. ל"ל וזיבה הבא אחריו. 6. ל"ל ותנאי תנאי דאמרי דקרי כו'. 7. כלן הס"ד ומה"ד דתניא שכבת זרע של זב מטמא במשא כל מעת לעת כו'. 8. ל"ל משמע. 9. ל"ל מאן דמטמא. וכ"ש ליתא כל מה שבסוגריים. 10. ל"ל לילה. 11. ל"ל מגריס הזיבה טומאת משא לקרי. 12. ל"ל דמשמע אף. 13. ל"ל הערב של יום הזיבה.

פי' הרא"ש (המשך)

לקרבן וכן הרביעית סותרת אפי' באונס: שפקו ושכבת זרעו. מפרש בגמ' שרגלים לדבר שלא באתה הראיה מחמת האונס כיון שכבר נעשה זב: מה"מ דבשלישית אין בודקין אותו: דאמר קרא והזב את זובו לזכר ולנקבה הזב הדא זובו תרי לזכר עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס מכאן ואילך ולנקבה יש לו דין נקבה ומטמא באונס כדאיתא [בפ' בנות כותים כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור ומה אני מקיים דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד: והא דתניא ר"א אומר בשלישית בודקין אותו. ובראיית אונס אינו נעשה זב לקרבן. ברביעית אין בודקין אותו וסותרת אפי' באונס כמאי קמיפלגי. ר"א דורש את וג' ראיות יש דין זכר: אמר רבא לא תימא ספק חזא ספק לא חזא דהא ודאי לא מטמאי. אלא ודאי ס' מחמת ש"ד ס' מחמת ראיה כגון שבדק בעד ומצא עליו זיבה וקרי ואינו יודע אם ראה כל אחד בפני עצמו ופוטר ז' או אם ראה שתיהם בבת אחת ואינו סותר אלא יומו כדאיתא פ' המפלת זיבה דפתיכא ביה שכבת זרע לא סתרה אלא יומא. ר"מ ספק מחמת ש"ז פירוש ספק אם ראה ש"ז תחילה וטיפת זיבה הבאה אח"כ אינה טמאה כדתנן פ"ב דמס' זבים הרואה קרי אינו טמא בזיבה מעת לעת ספק אם טיפת זיבה יצאת תחילה ועד שלא נזקק הקרי מטהר הזיבה משום דהוי אונס שניזדעזעו איבריו ונתרוקן גופו ונחלש והוי כחולי: משנזקק לטומאה אפי' אונס נטמא. וק' לפי זה מאי קאמר מחמת (ספק) ש"ז אפי' ודאי מחמת ש"ז טמא. ועוד לרב אדא בר אהבה דמפרש שכבת זרעו לענין שאין תולין היינו ספקו: מי גרע מש"ז דטהור דמטמא במגע ואפי' ר' יהושע לא קאמר אלא משום צחצוחי זיבה אבל בעינא לא ומתני' קתני דש"ז מטמא במשא מטעם ש"ז ולא משום זיבה ואפי' איכא בלא צחצוחי זיבה: אמר רב אדא בר אהבה לומר שאין תולין בה. פי' אם ראה זיבה אחר קרי אין תולין שמחמת הקרי בא הזיבה והא דתנן דקרי מטהר הזיבה מעת לעת משום דמחמת חולשא דקרי חדי. ולכך משנזקק לטומאה דמטמ' באונס טמא: א"ל רבא והתנן גר שראה קרי ונתגייר מטמא בזיבה מעת לעת ר' יוסי אומר יומו: ובתוס' מוקי לה בנתגייר מהול דאי לאו הכי כל זמן שמצטער מחמת [המילה] אינו מטמא בזיבה: ה"ג ואין לך חולי גדול מזה. פירוש ואי אמרת דטעם דקרי מטהר בזיבה משום חולשא מה לי יו"ל גר אדרבה טפי חולשא איכא בגר שהכניס עצמו לדאגת

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ו מהל' מעמאי מקדש ומושב הלי"ד:
נג ב מיי' פ"ב מהל' ממזרים פסק"ה הל"ד:
נד ג מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכ"ד:

תורה אור השלם

1. כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֶה לָיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה:
דברים כג יא
2. וְהַדֹּר בָּדֶר וְתֹאמַר יִי צְבָאוֹת אִם רָאֹה תִרְאֶה בְּעֲנִי אַמָּתֶךָ וּזְכַרְתַּנִי וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אֲמָתֶךָ וְנָתַתָּה לַאֲמָתְךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וּנְתַתִּיו לְיֵי כָּל יְמֵי חַיָּיו וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ:
שמואל א א יא
3. כִּי הִנֵּךְ הָרָה וִילֶדֶת בֵּן וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ כִּי נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן הַבָּטֶן וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים:
שופטים יג ה
4. וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וְהָרָגַנִי וַיֹּאמֶר יְיָ עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיְיָ בָּאתִי:
שמואל א טז ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מ"ד כל מעת לעת וכו' והוי משמע כאילו כתיב ביה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' דשמואל רמי כתיב כי יהיה בך איש גו'. עי' שיטה מקובצת:

מוסף רש"י

שאי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה. שאי אפשר לראות שכבת זרע הבאה מן הזב בלא טיפת צחצוחי זיבה (נדה כב.).

פי' הרא"ש

לה: עד שלא נזקק לטומאה כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגריס ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע ראין ידוע באיזה מהם פשתה בין באיש א' בין בב' אנשים טהור. ואע"ג בודאי א' מהם טמא וכ"ש באיש א' בודאי אותו האיש שיש בו נגע טמא אפ"ה טהור: ובת"כ דדרש ליה מקרא וטמא אותו את הודאי הרא מטמא פי' נגע שהוא ודאי מטמא ולא קאי אגברא ואינו מטמא את הספק: משנזקק לטומא' ספקו טמא. כיצד ב' שבאו אצל כהן בזה בהרת כגריס ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ועוד ובזה כסלע ועוד שניהם טמאים עד שיחזורו לבהרת כגריס. ובת"כ דדרש ליה מקרא וטהר אותו את הודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק: מה"מ דספק נגעים להקל: הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה. מזה יש ללמוד דכל ספק מקלינין ביה לטהרו: אי הכי דמהאי קרא ילפת ליה. אפי' נזקק לטומאה נמי דגזרת הכתוב הוא: אלא כי אתמר דרב יהודה אהא אתמר והך קרא אתא לדרשא אחרינא והא דמיפלגי במתני' בין נזקק לטומאה ובין לא נזקק מקראי ליה כדפרי' במתני': אם בהרת קודמת לשער לשער לבן טמא. דכתיב והיא הפכה שער לבן דבעי' שהבהרת מהפכתו ללבן: ספק טמא ור' יהושע אומר כיתה. פי' טהור כמו והנה כתה הנגע: ודילמא כיתה וטמא כלומר מ"ש דר' יהושע דמטהר דילמא ראי להיות טמא והוי כמו מה"מ אלא שלשון נזיר משונה: בשבעה דרכים בודקים את הזב. שאם ראה מחמת אונס טהור דדרשי' מבשרו ולא מחמת אונסו. עד שלא נזקק לטומאה דהיינו כשרואה ראיה שניה שבה יגמור לטמא משכב ומושב אבל ראיה ראשונה מטמאה באונס טומאת ערב כדין בעל קרי כדדרשי' פ' בנות כותים זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו ש"ז. ראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי ומצטרפי עם השניה אפי' היתה באונס: במאכל אם אכל דברים המביאים לידי זיבה כדפרש"ש קרא דיומא[1] ר"ג בש' בי"י בריבוי שתיה במשא כבד שנשא כמראה ראה אשה אפי' לא הרהר והרהור אפי' לא ראה ואם אירע לו א' מאלו הד' קודם שראה ראיה שניה שלא באונס: אין בודקין אותו ואף אם ראה שלישית באונס נעשה זב

---

[1] ל"ל דאין מאכילין אותו לא תגב"י ולא גב"ס: כמשתה. כרינוי שתיה וכו'.